

Szakály Sándor:

ALTÁBORNAGYI MINIPORTRÉK

Balla Tibor új könyvéről

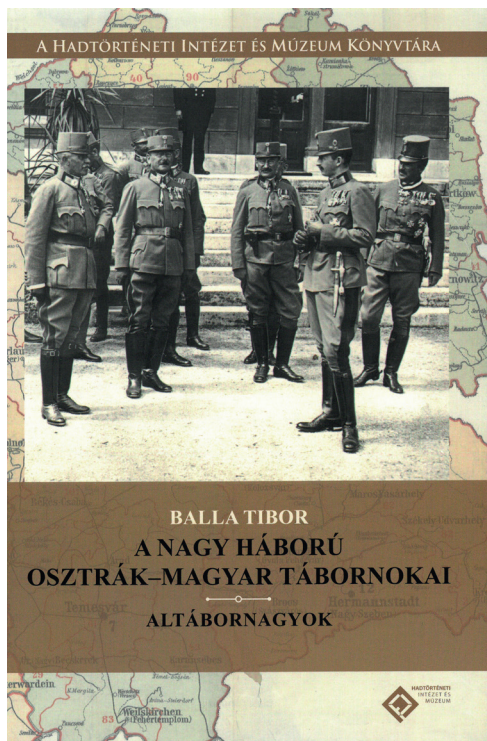
Altábornagyi miniportrék; így is nevezhetnénk azt a vaskos, 547 oldalas kötetet, amelyben Balla Tibor alezredes közreadta az Osztrák–Magyar Monarchia szárazföldi haderejének, a hadsereg állományában az első világháború éveiben ténylegesen szolgált, altábornagyi rendfokozatot elért tagjainak életútját.

A vállalkozás nem kevés kutatást igényelt a szerzőtől az elmúlt mintegy két és fél évtizedben. Balla Tibor ugyanis tudományos programja megfogalmazásakor az Osztrák–Magyar Monarchia hadereje tábornoki karának „feltérképezését” is teljesítendő feladatai közé sorolta. S ezt a vállalását következetesen igyekszik is teljesíteni. Számos könyve és tanulmánya mellett alapműként tartja számon a hadtörténeti irodalom a tábormagok, vezérezredek, gyalogsági, lovassági, tüzérségi tábormagok és táborszernagyok életútját bemutató – néhány évvel ezelőtt megjelent – lexikonját. Aki ugyanis az 1914 és 1918 közötti esztendőkből szolgált tábormagok meghatározott rendfokozatú tagjairól szeretne közelebbi ismereteket szerezni, annak Balla Tibor korábbi és most megjelent kötetét kell kézbe vennie.

Mintegy 1200 személyről van szó, akikről mindazokat az adatokat megtudhatjuk a szerző jóvoltából, amelyek alapján a tábormagok – jelen kötet esetében az altábornagyi – jól „leírható”. Balla Tibor a korábban más korszakokkal/időszakokkal foglalkozó magyar (had-)történészek – Bona Gábor, Szakály Sándor, Kiss Gábor, Mészáros Kálmán – által is alkalmazott szempontok és módszerek alapján rajzolta meg a „miniportrékat”, melyek összegzésként statisztikai adatokkal szolgálva szól az altábornagyi nemzeti hovatartozásáról, családi háttéréről, iskolai végzettségéről, nyelvismeretéről, katonai előmeneteléről – mind a beosztásokat, mind a rendfokozatot tekintve –, a nyugállományba helyezésekről, illetve értelemszerűen a születési és halálozási helyekről és évekről. Külön figyelemre méltó, hogy a kitérítések adományozása sem került el a szerző figyelmét, azokat is megtaláljuk az egyes személyek esetében.

Nyilván a hitelességet alátámasztandó Balla Tibor minden egyes személy lexikonszócikk-szerű bemutatása után megadja azoknak a levéltári forrásoknak és könyveszeti anyagoknak az adatait, amelyeket felhasználott – imponáló felsorolás!

Napjainkban egyre többször és egyre sürgetőbb hangzik el, hogy a múltat

meg kell ismerni, annak ismerete nélkül nehezen boldogulunk napjaink sajátos világában. Úgy vélem, ezek a gondolatok helytállóak, s hogy a szükséges ismereteink valóban meg is legyenek, azt a Balla Tibor által elkészített munka nagyban elősegíti. A mai – részben – virtuális világban rendszeresen találkozunk azzal a megnyilvánulással (magam is tapasztalom a Károli Gáspár Református Egyetem tanszékvezető egyetemi tanáraként), hogy „majd megnézzük az interneten”. A vizsgákon aztán kiderül: nem biztos, hogy minden úgy, akkor és ott történt, ahogy az az internet jóvoltából olvasható, és nem biztos, hogy azok voltak a szereplői egy-egy eseménynek, akikről az online oldalak írtak.

Ezzel a példával csak alátámasztani szerettem volna a véleményemet, mely Balla Tibor kötetét lapozgatva csak megerősödött bennem: szükség van olyan kézikönyvekre, amelyek az adott téma iránt érdeklődő olvasók könyvespolcán megtalálhatóak. E művek nélkül kevesebb ismerettel bírnánk; nélkülük fáradságos munkával tudnánk fellelni pl. egy-egy ismert vagy kevésbé ismert osztrák–magyar altábornagy életrajzi adatait.

Ha valaki figyeli a nemzetközi hadtörténelmi irodalmat, akkor tapasztalhatja, hogy nagy számban jelennek meg Balla Tibor munkájához hasonló művek. A német és angol nyelvű hasonló kiadványok szinte megkerülhetetlenek. Nem kevesen forgatják azokat, és ha interneten keresztül is elérhetőek, akkor még könnyebb a tájékozódás. Ezzel nem mondok ellent a korábban megfogalmazott véleményemnek, mert egy-egy megjelent munka elektronikus úton történő elérése fontos és hasznos, bár véleményem szerint a „képernyőn keresztüli olvasás” nem vehető össze a kézbe vehető könyv okozta élménnyel.

Ajánlom tehát Balla Tibor röviden ismertetett munkáját mindazok figyelmébe, akik úgy érzik, hasznos dolog, ha tudunk eleinkről; a hivatásos állomány tagjai pedig szembesülhetnek azzal, hogy kik is voltak távoli elődeik, honnan jöttek, mit teljesítettek és miként maradt meg emléküik az utókor emlékezetében.

Az ismertetés szerzője – aki saját kutatásai kapcsán maga is számos felvetéssel, ajánlással, problémával szembesül – a jövőre nézve ajánlja a szerzőnek: ha elkészül majd a vezérőrnagyokat bemutató könyvvel, gondolja meg, hogy – annak a kötetnek a részeként vagy önálló munkában – nem kellene-e közreadni a különböző magasabb parancsnoki beosztásokban szolgáltak időrendi névsorát, azaz bemutatni, hogy kik követték egymást 1914 és 1918 között a hadsereg-, hadtest-, hadosztályparancsnoki beosztásokban. Bízom benne, hogy ezt megteszi, mert ezzel az érdeklődők számára egy olyan összeállítást nyújt át, ami a Nagy Háború egy újabb kis szeletét teszi ismertté.

Végezetül még egy felvetés: Vajon van-e, lesz-e olyan kutató, aki az Osztrák–Magyar Monarchia haderejének haditengerészetéről, azaz annak tengernagyi vezetőiről hasonló munkát elkészítene? Érdemi választ nem tudok adni, de reménykedem.

Balla Tibor: A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Altábornagyok. HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Budapest, 2019, 547 oldal.